

דרך הביטחון: כביש עוקף מעצורים וקשיים בחיים

דוד המלך מגלה סוד בתהלים: "הבוטח בה' חסד יסובבנו". ובעברית: "תחשוב טוב – יהיה טוב". יהודי שעולה על דרך של הסתמכות מוחלטת בטובו של הקב"ה ומקרין ביטחון כי הכול יסתדר – מושך יחס כזה מלמעלה ומגשים את משאלותיו. בהערה¹ הובא סיפור מיוחד במינו.

הביטוי הכי עוצמתי שראיתי לכוחה של מידת הביטחון הוא המכתב הבא. יהודי עבד כשוחט בעיירה מרוחקת והתפרנס בצורה מכובדת. אולם אביו נפטר והוא אינו יכול למצוא מנין וקדיש באותה עיירה. הוא שואל את הרבי, האם להמשיך לעבוד שם כדי לפרנס את משפחתו ואז גם יוכל לשלם את הוצאות הקבורה של אביו או העיקר לכבד את אביו ולומר קדיש וגם במחיר איבוד הפרנסה?

תחילה מציג הרבי את ההיבט ההלכתי:

1. **אגרות קודש הרבי חלק ג עמוד שעב:** שואל אם לחזור ולקחת משרת שוחט ובודק בעיר שאין בה מנין ולא יוכל לומר קדיש ולירד לפני התיבה (ויסמוך על שני אחיו), אבל ישתכר למחייתו ולמחית אנשי ביתו, וגם יוכל לסלק מה שהתחייב לתת על הוצאות קבורת אביו ז"ל. הנה התירו חז"ל כמה דברים מפני צורך הפרנסה ... ובפרט בנידון דידן ששני אחיו יאמרו קדיש וכו' ... ועוד שעי"ז יוכל לסלק חלק מהוצאות הקבורה [שזה גופא כבודו של אביו]... ולכן ישכור איש אחר במקומו שיאמר קדיש.

כאן מוסיף הרבי כמה שורות מהממות: **וכל הנ"ל מפני שאיני יודע מצבו בעניין מידת הביטחון, אבל אם חזק הוא בזה, ובתמימות, ויחפש אחר כלי לפרנסה – ייתן לו השי"ת פרנסתו במקום שיש מנין וכו' ויוכל לקיים ככל המוטל עליו בעניינים הנ"ל.**

¹ סיפורו של ר' שלום מרדכי רובשקין הרעיש בשעתו את העולם היהודי. משפחת רובשקין הקימה באיווה מפעל משגשג לבשר כשר, ששדרג ושכלל את הליכי השחיטה הכשרה. המפעל צמח תחת ניהולו של שלום מרדכי והפך להיות בית ייצור הבשר הכשר הגדול בארצות הברית ושיוק 60 אחוז מהשוק. המפעל היה לצנינים בעיני ארגוני צער בעלי חיים וקבוצות אנטישמיות שונות והם הפעילו חקירות חוזרות ונשנות נגדו. בחודש מאי 2008 נעצר ר' שלום מרדכי בהאשמות שונות ומשונות ונידון ל-27 שנות מאסר. גזר דין מופרך ומרושע בכל קנה מידה. רובשקין לא הסכים לקבל את גזר הדין והכניס את עצמו לאטמוספירה של אמונה וביטחון בה'. הוא קבע חוק לימוד קבוע בשער הביטחון בחובת הלבבות וחי בביטחון מוחלט שהוא יסיים את השליחות שנועדה לו בבית הכלא וייצא לחופשי. קורות חייו המדהימות כונסו בספר מרתק והנה סיפור אחד ממנו: אסיר מקבל 12 נקודות חודשיות, שמזכות אותו בביקורי משפחה. כל ביקור מוריד נקודה ומרוקן את הבנק. ביקורי הידידים הם קרן האור בחיי האסיר ורובשקין נזקק להם כאוויר לנשימה. הוא מצא סוהר גוי שנטה לו חסד ושיתף אותו בהרהורי: "הנקודות נועדו כדי לאפשר ביקורים לכל האסירים בשווה ולמנוע אפשרות שחדר הביקורים יתמלא בבני משפחה אחת. אבל רוב האסירים נשכחו מלב בני משפחותיהם והחדר ריק רוב היום. אנא תחדש לי את מלאי הנקודות ואם זה יבוא על חשבון מישוה – אצא מיד מהחדר". ה' עזר והסוהר השתכנע. בכל פעם שנגמר לו מלאי הנקודות, רובשקין הגיש את הטופס לסוהר והוא חידש את הבנק. הסוהר היה היחיד שעשה זאת וממלאי מקומו לא שיתפו פעולה עם התעלול. פעם אמר הסוהר לרובשקין כי במקום לבוא אליו שוב ושוב, הוא יאשר לו תוספת נקודות עד סוף השנה האזרחית. כמה חודשים לפני סוף השנה האזרחית, נפוצו שמועות שהסוהר הטוב עומד לפרוש לפנסיה. רובשקין התמלא חרדה: אף מחליף לא יעשה עבורו חסד כזה ונכון לבקש למלא נקודות לכל השנה האזרחית הבאה. מצד שני, הרי הקבה מנהל את העולם ומשחרר אותי עוד רגע וכיצד אעשה תוכניות לכל השנה הבאה? נכון שצריך לעשות השתדלות, אבל לא להפוך את ההשתדלות לצורת המחשבה הדומיננטית. רבינו בחיי קורא לזה "מפסיד" הביטחון", גורמים שמאבדים את התלות בטובו של ה'. קודם הסוהר עצמו הציע נקודות לחודשים הבאים, אבל עכשיו יש לי נקודות עד סוף השנה ואני זה שדואג מה יקרה בשנה הבאה ומפסיד את הביטחון. היה לו קשה להשתחרר מהמחשבה שהוא מאבד הזדמנות פז, אבל הגיע להשלמה פנימית עם האמת הזו והתנתק מהמחשבות על השנה הבאה. כל חודש שקירב אותו לסוף השנה, הגביר את חיבוטי הנפש בתוכו האם הוא נוהג נכון, אבל הוא עמד איתן בהחלטה. עשרה ימים לפני סוף השנה, בימי החנוכה תשעח, הוא התבשר כי הנשיא טראמפ חנן אותו לשחרור מידי, וכך הוא השתחרר לפני אותו סוהר...

ישנם שני נתיבים במסע החיים. אפשר לנסוע בנתיב הטבעי בו חי חיי טבע ואז ההלכה היא שעליו להעדיף את צרכי פרנסתו. אולם ביכולתו לעלות על מסלול הביטחון בו תולה את יהבו בטובו של הקב"ה ואז הדברים מסתדרים בכיוון הזה כנגד כל הסיכויים. כך שבמקום לצעוד **בעקבות** הגורל, אפשר **ליצור** את הגורל מחדש באמצעות הדבקות באהבתו של הקב"ה עליו.

כמובן, תפיסת הביטחון מעלה תמיהה מהותית שמעסיקה את גדולי בעלי המחשבה: כיצד אדם יכול להיות בטוח שהקב"ה יגמול אתו חסד ואולי לא מגיע לו וה' מתכנן ח"ו תוכניות אחרות? הרי אדם עובד אצל הקב"ה ואין הקב"ה עובד אצלו ומה שייך לקבוע את הנתיב בו תלך ההשגחה?

מה גם שרואים לעתים מצבים הפוכים מחדס, וכיצד יכול אדם להיות בטוח שאצלו יקרו נסים?

במיוחד שזה קרה אפילו ל**יעקב אבינו ומשה רבינו**. המדרש אומר כי "המובחר שבאבות והמובחר שבנביאים" חטאו במצוות הביטחון. יעקב חטא כאשר "ויירא מאוד וייצר לו" מפני עשו, וכן משה חטא בירתו מעוג מלך הבשן. כך רומזת התורה גם בפרשתנו לגבי משה: הוא התיירא מהרשע שגידפו "הלהרגני אתה אומר כמו שהרגת את המצרי?!". ומשה הגיב בבהלה: "יירא משה ויאמר אכן נודע הדבר". הפסוק ממשיך: "וישמע פרעה". ומשמע שההתייראות מהרשע נחשבה לו לחטא.

והתמיהה כפולה: אם זה קרה ליעקב ומשה – איך זה לא יקרה לנו? ולגופו של עניין: יעקב חש שאינו ראוי לניסים **שמה גרם החטא** וכיצד אנחנו יכולים להיות בטוחים בהתגשמות כל משאלותינו?²

הבה נחקור את מהות מצוות הביטחון ונבין כיצד כל אחד מאתנו, יכול וצריך להיות סמוך ובטוח בחסדו המוחלט של הקב"ה.

[חשוב להבהיר כי אין סתירה בין מידת הביטחון ובין חובת ההשתדלות להביא את הברכה בדרכי הטבע. הביטחון הוא הגישה הנפשית בבסיס ההשתדלות ולא מחליף את חובת ההשתדלות].

ב. פרשת שמות מתחילה עם סיפור הביורגריה של משה רבינו. תיאור התכונות המופלאות שהתגלו כבר בצעירותו ושיקפו את התאמתו לגואל ישראל וגדול הנביאים.

2. שמות ב: ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם.

משה גדל במקום המרווח והנוח בעולם, בארמון פרעה, ויוצא אל הקצה הפוך: אל מחנות עבודת הפרך של אחיו לראות בסבלותיהם. המדרש אומר:

שמות רבה א, כז: 'ויגדל משה' - וכי אין הכל גדלים? אלא לומר לך שהיה גדל שלא כדרך כל העולם.

כוונת המדרש בפשטות היא, שמשה גדל פיזית שלא כדרך בני גילו. הוא גבה וצמח במהירות והיה לאדם נישא ומרשים. הגמרא אומרת במקום אחר (ברכות נד, ב) כי משה היה בגובה עשר אמות, שהם חמישה מטר. אבל הנה פירוש מרגש עד אין קץ:

שבעים פנים לתורה: דרך העולם כשאדם גדל הוא שוכח את קרוביו וידידיו, ואילו 'ויגדל משה' ודווקא אז 'ויצא אל אחיו': בערה בו האכפתיות לגורלם ומצבם וחיפש דרכים להקל בסבלותיהם.

זאת התכונה שמאפיינת את משה רבינו: השגת צדק כנגד הרשע. למרות שחיו האישיים היו מושלמים באקווריום של מלך מצרים, ליבו לא יודע מנוח מצרות העולם.

² **בדיחה:** ראש ישיבה ישב עם תלמידיו בין עצי היער והעביר שיעור נלהב על מידת הביטחון. "בטחון אמתי הוא אדם שיושב ביער ופתאום מתקרב דב ענק והוא אינו נבהל ובטח בישועת ה' כהרף עין". הרב לא הספיק לסיים את המשפט והנה מגיח דב במשקל 500 קילו, השיניים המחודדות שלו בולטות החוצה והוא מרחח לחפש טרף. הרב נותר ממקומו, טיפס על העץ הקרוב, תוך שהוא נזהר לא לנשום. אחרי שהסתלק הדוב, הביטו התלמידים ברבם וציפו להסברים. הוא הצטדק: "יש בטחון ויש ליתר בטחון...".

התורה מספרת שלושה סיפורים על מידת הצדק וההגינות שפיעמו בו: הצלת יהודי מידי מצרי שמכה אותו, הצלת יהודי מידי יהודי אחר שמכה בו, ודאגה לבנות יתרו שהוחרמו על ידי הרועים. לאחר שהוא בורח ממצרים ומגיע למדין, הוא רואה את רועי מדין מגרשים את בנות יתרו משקתות המים. (משום שאביהם עבד כל עבודה שבעולם ונחשב לכופר, שבוגד בדרך העבודה זרה הידועה שם). משה מתערב ומשקה את הבנות מים.

שלוש הסיפורים מרימים את תכונת הצדק מדרגה לדרגה: בתחילה מציל יהודי מידי גוי, אחר כך מטפס יותר ומציל יהודי מידי יהודי, ולבסוף עולה עוד יותר ומציל בנות נוכריות מיד הנכרים.

תתם סופר: ביום הראשון ראה כי המצרי עשה עוול ויהרגהו. ביום השני הוכיח במישור אפילו לאחד מאחיו זה כנגד זה, ולבסוף, אפילו ברועי העיר שעשו עוול לבנות הכהן, והוא גר מתגורר ומתנודד בורח על נפשו, מכל מקום ויקם ויושיעו.

בהערה³ הובא סיפור נוגע ללב על יהודי גדול בדורנו.

אולם עשיית הטוב עולה לו ביוקר והוא נאלץ לברוח ממצרים ולהתנתק מאחיו לעשרות שנים⁴.

3. **שם:** וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו: ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול: ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו, הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי?! וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין.

ביום הראשון רואה משה איש מצרי מכה איש יהודי. משה מבטי ימינה ושמאלה שאין איש רואה וטומן את המצרי בחול. למחרת יוצא שוב והפעם מכות בין שני יהודים. משה מוכיח את המכה והוא בתגובה פותח עליו פה: "האם תהרוג אותי כמו שהרגת את המצרי?!". משה נחרד לגלות כי הסוד התפרסם, ואכן זוג הניצים מלשינים עליו לפרעה ומשה נאלץ לברוח ממצרים.

החשש של משה מובן שבעתיים, כשמבינים מי היו המכה וחברו וכמה הם היו מסוכנים. המפרשים חוקרים שאלה פשוטה: איך באמת ידע המכה ממות המצרי? אם התורה מדגישה שמשה נהג באופן אחראי והביט כה ולא ראה איש חוץ ממנו, המצרי והיהודי המוכה - כיצד הלה ידע מכך?

הכרח לומר כי היהודי המכה ביום השני, הוא זה שחטף אתמול מידי המצרי ולכן ראה בעצמו את מעשה משה. כך שכאן מגיעה לשיא נבלותו ורשעותו: הוא פוער פה נגד מצילו והולך עם חברו להלשין לפרעה על הצדיק שהציל אותו עצמו.

מי היה האיש? למה חטף אתמול מידי המצרי? ומדוע היכה היום את אחיו? המפרשים בונים פאזל מרהיב: כאן התורה לא מספרת מדוע הוכה מידי המצרי, אבל יש רמז במקום אחר: בסוף פרשת אמור יש עוד סיפור על מכות בין "בן אישה ישראלית ובן איש מצרי" ובין יהודי שלם משני צדדיו:

ויקרא כד: ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי ... וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן.

³ אחד מחסידיו של האדמו"ר הנוכחי מויזניץ, רבי ישראל הגר, התאלמן מאשתו ל"ע. הילדים גדלו והוא בא לבקש את ברכת האדמו"ר לנישואי הבן. האדמו"ר ביקש ממנו להרים טלפון כשהוא חוזר הביתה מאירוע החתונה והורה לגבאי להעביר אליו את השיחה בכל שעה שתגיע. לאחר חצות הלילה צלצל הטלפון והחסיד התנצל בבושה שהוא מתקשר בשעה כזו, אבל כך הורה רבו. הגבאי העביר את השיחה ושמע את האדמו"ר פותח בשיחת חולין באמצע הלילה. "כמה אורחים היו? כמה גברים וכמה נשים? ואיך הייתה התזמורת? האם הכלה הייתה מרוצה מהאירוע? האם החברים רקדו וכו'". בבוקר שאל הגבאי את האדמו"ר למה השיחה הייתה כה חשובה? הרי בנישואי ילדיו, לא התעניין בפרטים כאלו? "תראה", השיב הרב, "כשחוזרים מחתונה של בן, הבעל והאישה מתיישבים במטבח על כוס תה ומשחזרים לפרטי פרטים כל מה שהיה. איך היה האוכל, האם היו צריכים לפתוח עוד שולחנות, מה ההוא אמר על החתן ומה היא אמרה על הכלה. אולם האלמן הזה ישוב לבית ריק. הוא יתחנן לנפש קרובה שהוא יוכל לחלוק עימה את האושר מהלילה הכי גדול שזוכה אבא במהלך החיים, אז אני הייתי שם בשבילו..."

⁴ יש אומרים ש"ויגדל משה ויצא אל אחיו" היה בן עשרים ויש אומרים בן ארבעים, וכיון ששב למצרים לגאול את ישראל בן שמונים (שמות ז, ז), נמצא שארבעים או שישים שנה - רוב שנות השעבוד - לא היה במצרים.

סיפור מוזר: מאיפה מגיע למחנה ישראל אדם שנולד מנישואי התבוללות, מאימא יהודייה ואבא מצרי? ולמה רב עם יהודי אחר? ומדוע מביישת התורה את אימו ונוקבת בשמה המפורש?

כי הכול נמצא בשמה: "שלומית בת דברי", כרמז לאישה יהודייה יחידה שנהגה שלא בצניעות. "שלומית הדברנית", שאמרה שלום לכולם בחוסר צניעות. עוד שנים קודם, כשהיו במצרים, אותו מצרי שמע את הפטפטנית וחשק בה. המצרי היה נוגש, שהיה ממונה על שוטרי בני ישראל ומעיר אותם לפנות בוקר לפקח על עבודת הפרך. הוא העיר את בעלה של האישה שהיה שוטר וכשהבעל יצא לעבודתו, נכנס הביתה ופגע באישה. בבוקר הבין המצרי שהיהודי מבין מה קרה ולכן היכה באכזריות בעבודת הפרך, כדי להמית אותו עם סודו.

מאותו הלילה נולד הילד שהוא "בן איש ישראלי ובן איש מצרי". השנים חלפו והנער ביקש לקבוע נחלתו בקרב בני דן, שבט אימו. אבל הם דחו אותו בטענה שהיחוס השבטי נקבע לפי האבא והוא בן איש מצרי ועל כך פרצו המכות בינו ובן שבטו. (המפרשים מוסיפים כי הוא גידף את השם, כיון שמשה הרג את אביו המצרי בשם המפורש).

נחזור לענייננו: אחרי שידועים למה פרצו המכות הראשונות בין המצרי והיהודי, אפשר להמשיך אל המכות השניות בין שני העברים: האיש שחטף מהמצרי שב הביתה וביקש לגרש את שלומית אשתו. היא סיפרה לאחיה, ועל כך פרצו המכות ביניהם ביום השני – על הגט של שלומית, אחות המוכה ביום השני. כך ידע המכה היטב ממעשה משה, שהרי הוא גיבור שני אירועי המכות.

ילקוט הראובני: וילך העברי לביתו לגרש את אשתו שנטמאה מן המצרים ותברח האישה ותגד לאבירם אחי האישה. ויהי בבקר שב משה שנית למחנה עברים ומצא דתן ואבירם נצים על זה הגט ויצא אליהם והשיבו לו: הלהרגני אתה אומר?!

אם כן, מבינים היטב באיזה רשע מדובר, שמסגיר את האיש שהציל אותו עצמו. אבל זה הופך להיות הרבה יותר כואב, כשקוראים בילקוט ראובני הנ"ל את השמות הספציפיים של שני העברים הנצים: "דתן ואבירם". אלו שירדפו את משה עשרות שנים קדימה.

כך אומר רש"י כאן על שני הנצים: **רש"י: שני אנשים עבריים – דתן ואבירם.**

שכן התורה חוזרת שוב ושוב על מילת קוד: "אנשים". כאן נאמר "שני אנשים עבריים". יחלפו שישים שנה של בריחה בגללם, בהן העם סבל והתענה תחת שלטון פרעה, ומשה הצטווה לשוב למצרים לגאול את ישראל. הקב"ה מדגיש במעמד הסנה באותו הלשון: "מתו האנשים המבקשים את נפשך". כלומר, לא הייתי מחזיר אותך למצרים, לולי השונאים הוותיקים שלך מתו. חז"ל מסבירים שהם הפכו לעניים ולכן נחשבו כמתים.

חלפה עוד שנה דרמטית, משה הוציא את ישראל ממצרים והראה פלאי פלאות. העם היה מוקסם מהמנהיג האלוקי שהוביל אותם – חוץ משני "אנשים". הם מחליטים לקלקל את החגיגה. למה? ככה! כי אם משה רוצה דבר אחד, אנחנו רוצים את ההיפך.

שמות טז: וייתירו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש.

בהמשך הם מקבלים אומץ ומחפשים ראש לתנועה שתשיב אותם למצרים! ושוב הקוד אותו קוד:

במדבר יד: ויאמרו איש אל אחיו [אחרי תלונות המרגלים] נתנה ראש ונשובה מצרימה.

השיא מגיע בפרשת קרח ושם מגלה התורה סוף-סוף מיהם אותם "אנשים":

במדבר טז: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם ... וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם.

כך שמדובר היה בצמד אחים לא נורמטיביים, בשונאים פתולוגיים שאיבו את משה. הדבר הסביר הוא לחשוש מהמידע המפליל שהם מחזיקים על משה ועוד ממקור ראשון: דתן ראה זאת בעיניו.

בהערה⁵ הובאה הבהרה חשובה בכל מהלך העניינים על דתן ואבירם.

ב. כאן בא הרבי והופך את הפחד של משה לחטא לאדם בדרגתו. הנה אומר המדרש:

4. בראשית רבה לב,ח: שני בני אדם הביטחון הקב"ה והתיירא: הבחור שבאבות והבחור שבנביאים. הבחור שבאבות זה יעקב, שנאמר 'כי יעקב בחר לו י-ה', ואמר לו הקב"ה 'והנה אנכי עמך', ולבסוף התיירא שנאמר 'ויירא יעקב'. בחור שבנביאים זה משה ... ואמר לו הקב"ה 'כי אהיה עמך', ולבסוף התיירא, שנאמר (במלחמתו עם עוג) 'אל תירא אותנו' ואין אומרים אל תירא, אלא למי שמתירא.

בהמשך למדרש הזה, הרבי מוצא רמז לחטא בהתייראות של משה כבר בפרשתנו: התורה אומרת "ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר" ומיד ממשיכה **ברצף**: "וישמע פרעה". משמע שכוונתה לרמוז כי ההלשנה לפרעה הייתה תוצאה מההתייראות הטבעית שלו ויכולה הייתה להימנע לו היה מתעלה לביטחון מוחלט בחסד ה'.

כאן עולה התמיהה איך לא לפחוד? וכי מישהו בטוח שהוא ראוי לחסד?! הרי חז"ל מסבירים שיעקב חשש **שמא גרם החטא** (חי עם שתי אחיות, לא כיבד את הוריו כשלא היה בארץ, וביטל מצוות ישוב ארץ ישראל) וכך אולי גם משה חשש שגרם החטא, ומאיפה הביטחון המוחלט שיהיה טוב?

אכן ישנה גישה שמצמצמת מאוד את משמעות מידת הביטחון. לגישה זו **כל מה שהנחנו אינו נכון**. כל הנאמר לעיל הוא "המצאה חסידית" נהדרת, שאיננה נכונה. האדם אינו יכול להיות בטוח שהרצונות שלו יתגשמו, משום שהקב"ה לא 'עובד אצלו' ולא מקבל הוראות ממנו...

ה"ביטחון" זהה ל"אמונה" ועניינו פשוט: **מה שיקרה הוא לטובה!**. הביטחון אינו ציפייה שהתוכניות שלי יתגשמו, להיפך, זאת המוכנות להתבטל ולקבל את הנהגת ה' בעולם, כי הכול בא ממנו ואם זה ממנו – זה טוב. ה' יודע טוב ממני מה הטוב והנכון, ולכן גם אם יקרה חלילה דבר רע ונורא, בטוח שתכליתו טוב ואי שם בעתיד – בעולם הזה או אולי רק בעולם הבא – הוא יתברר כדבר טוב⁶.

רבנו בחיי בספר כד הקמח: מענין הבטחון, שלא יתערב שום ספק בבטחוננו, ואף כי מצאוהו רעות וצרות, יתאמץ בעבודת השי"ת ויבטח בו באמת, כי שכרו כפול ומכופל וכי השי"ת יבחר לו הטוב.

יש להציע מקור קדום לגישה זו בסיפור המפורסם עם רבי עקיבא (ברכות ס,ב, ראו הסבר דומה בליקוטי שיחות ב/393): רבי עקיבא הלך בדרך והגיע לעיר אחת. ביקש להתארח בה ולא נתנו לו. אמר כל דעביד רחמנא לטב עביד. יצא לישון ביער והיו עמו תרנגול חמור ונר. באה הרוח וכיבתה את הנר, בא החתול ואכל את התרנגול ובא האריה וטרף את החמור. אמר רבי עקיבא: כל דעביד רחמנא לטב עביד. בלילה באו גייסות ושבו את כל בני העיר. אמר רבי עקיבא: לא אמרתי לכם כל דעביד רחמנא לטב עביד?! הרי אם הייתי מתארח בעיר, ואם היה הנר מאיר והחמור והתרנגול מרעישים היו מוצאים אותי השודדים ופוגעים בי.

והנה, תפיסת האמונה של רבי עקיבא אמרה רק שמה שקרה – קרה לטובה. אבל רבי עקיבא לא אמר יותר מזה: שחלומותיו יתגשמו כפי שמתכנן אותם. אדרבה, התוצאה הסופית הייתה **היפך**

⁵ מדברי המדרש יוצא שדתן ואבירם היו אחים בני אליאב וגם גיסים, כי דתן היה נשוי לשלומית אחות אבירם. ואולם אם היו אחים, אז גם שלומית היא אחותם ואיך דתן נשא אחותו? ובעיקר: הרי דתן ואבירם היו בני אליאב משבט ראובן ואילו שלומית בת דברי למטה דן? צריך לומר כך: דתן ואבירם היו אחים מהאב – מאליאב, אבל נולדו משתי אימהות שונות, נשות אליאב. שלומית הייתה אחותו למחצה של אבירם – רק מהאימא, וכלל לא אחותו של דתן ולכן הייתה יכולה להינשא לו.

⁶ בצורה נחרצת יותר מובאים הדברים בקונטרס אמונה וביטחון של החזון איש פרק ב: "טעות נושנה נתאזרחו בלב רבים במושג בטחון, שם בטחון המשמש למדה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע ... כי **בטח יהיה הטוב** ... ואין הוראה זו בביטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ד' וגמולותיו ית'? אלא עניין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש הכול בהכרזה מאתו ית'". אולי כל מהלך השיחה (כדלקמן בפנים) רומז לדחיית דברים אלו.

התוכניות שלו. בסופו של דבר נשאר בלי נר, בלי חמור ובלי תרנגול. אלא תפיסת האמונה שלו הייתה רק שהוא אינו יודע מה טוב עבורו ומה שקרה – קרה לטובה.

אבל רבים אחרים לומדים את מצוות הביטחון כפשוטה. "ביטחון" אינו מילה נרדפת ל"אמונה", אלא מונח יותר גדול ממנה: "אמונה" היא תנועה כללית שמקבלת הכול באהבה, אבל "ביטחון" הוא מדרגה גבוהה, המסתמכת על טובו ואהבתו של הקב"ה, שבוודאי יוביל את החיים לטוב נראה ונגלה כפשוטו.

תהלים לבי: והבוטח בה' חסד יסובבנו - עיקרים מאמר רביעי ספמ"ו: כלומר ... מדרך הביטחון עצמו להמשיך חסד חנים על הבוטחים בה'.

ילקוט שמעוני ישעיה רמז תעג: שכל מי שבוטח בשמי – אני מצילו.

כך מספר האדמו"ר הריי"צ אודות חסיד בתקופתו של הצמח צדק, שבנו חלה אנושות והיה בסכנה קשה. החסיד עזב את הבית ויצא לנסיעה ארוכה לליובאוויטש כשבכל אותו זמן לא היה לו קשר עם הבית. עד שהגיע אל הרבי כבר היה שבור לחלוטין. הוא נכנס לחדרו של הרבי ופרץ בבכי. הרבי ענה חמש מילים: "טראכט גוט וועט זיין גוט". תחשוב טוב ויהיה טוב.

אגרות קודש הריי"צ ב עמוד תקלז: מענה אדמו"ר הצמח צדק לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים עבור חולה מסוכן חס ושלו: טראכט גוט – וועט זיין גוט [חשוב טוב – יהיה טוב].

מקור קדום לגישה זו, הוא הסיפור עם "נחום איש גמ"ז": הוא יצא למלך עם מתנות אבנים טובות יקרות מעירו. במלון נשדדו ממנו האבנים ובעלי המלון החליפו אותם בעפר מחצר המלון. כשהגיע לפני הקיסר ופתחו התיבה – נחרדו לראות את העפר ואת הפגיעה בכבוד המלכות. נחום התחזק ואמר: "גם זו לטובה". בא אליהו הנביא וגילה את אוזן המלך כי זה עפר נסי ומופלא שעמו לחם אברהם בארבע המלכים. זרקו את העפר במלחמה והוא הפך לחצים ובליסטראות.

הנה אצל נחום, התגשמו הדברים בדיוק כפי שרצה ובטוב הנראה והנגלה.

והתמיהה עולה מאליה: מי יכול להיות בטוח שהקב"ה יילך בעקבות הרצונות שלו ולא להיפך? הרבי מציג גישה מיוחדת במינה בבסיס הפילוסופיה של מידת הביטחון.

ג. מספרים על בני זוג שהיו נשואים שנים רבות ולא זכו לילדים. הם ניסו טיפולים קשים, אך שום דבר לא הועיל. החליטו ללכת לאדמו"ר שלהם ולבקש ברכה לזרעא חייא וקיימא. הצדיק שמע את תחינתם וברך אותם שעוד בשנה זו יזכו לחבוק ילד. אחרי שנה, התקיימה הברכה והם עשו ברית מילה.

החסידים נכנסו לאדמו"ר וסיפרו בהתפעלות כיצד התקיימה הברכה שלו באופן נסי. אמר להם האדמו"ר כך: אגיד לכם את האמת. זאת לא הברכה שלי שפעלה את הנס, אלא האמונה של ההורים. אחרי שהם קיבלו את הברכה ממני, הם התמלאו באמונה פשוטה שכך יקרו הדברים בפועל, והלכו ישר לחנות למוצרי תינוקות וקנו חדר שינה, מיטה ועגלה עבור התינוק שעוד מעט יבוא לעולם. הביטחון הברור שלהם בישועת ה', הוא פתח את הצינור.

הרעיון של הביטחון הוא שהקב"ה לא משיב את פני האדם ריקם. הקב"ה קבע כלל בעולמו שהוא נוהג עם האדם לפי עיקרון של מידה כנגד מידה ומה שהאדם נותן – מקבל בחזרה.

וכיון שהאדם מרים את עצמו למצב כזה בו שום דבר אינו תופס מקום אצלו, הוא לא מתפעל מהיאוש שמקרינים הרופאים ולא מהמבע המאיים של מנהל הבנק, אלא מרים את עצמו ואומר: "רבש"ע, אתה אבא שלי ואתה אוהב אותי, ואני יודע שאתה כל יכול ובטוח שלא תשאיר אותי במצב הזה" – זה גופא מעורר יחס דומה מלמעלה ונשברים עבורו כללי הטבע.

ביטחון הוא לא משחק ילדים, זה לא משחק ב"כאילו". זה לא שאין לי מה להפסיד, אז בסדר, אני בוטח בה'. זאת עבודה עמוקה להתעלות מעל המציאות הטבעית ולבטוח באהבתו של הקב"ה אליו – ואז זוכה לשפע דומה מלמעלה.

לכן אין כאן שאלה האם הביטחון הוא תכנית כבקשתך?! ואם אחליט ש'הפועל ראשון' תזכה באליפות המדינה היא תזכה?⁷. ביטחון הוא התעלות לרמת מודעות נעלית כזו שהכול כאין וכאפס לפניו יתברך וה' אוהב כל אדם "כמו הורים זקנים שאוהבים בן יחיד שנולד לעת זקנתם", כלשונו הידועה של הבעש"ט, וכשאדם מקרין גישה כזו – היא מעוררת שפע דומה מלמעלה.

מסופר על החסיד רבי משה יצחק מיאסי כי בימי מאסר רבינו הזקן, אסף כסף בין החסידים כדי לקנות תפוחי אדמה. שאלו אותו: מי צריך תפוחי אדמה?, ולמה זה יותר חשוב מלאסוף כסף כדי לעשות פעולות לטובת שחרור רבינו? ענה להם שעוד מעט יהיה נס חג הגאולה ואז יחפשו משקה ולא יהיה להשיג, ולכן הוא מכין כבר עכשיו כסף לתפוחי אדמה עבור המשקה... זה ביטחון.

בכך מובנת השאלה על מה מבוסס הביטחון? שמא גרם החטא? כי הביטחון הוא **מסלול עוקף דין ומשפט**. הוא נתיב מיוחד עבור זה **שלא מגיע לו לקבל על פי הסדר**. שכן עצם העובדה שהוא מרים את עצמו למצב כזה של ביטחון, זה ממשיך יחס דומה מה' והוא זוכה לטוב הנראה והנגלה אף אם לא מגיע לו לפי זכויותיו בכלל.

5. ליקוטי שיחות לו עמודים 4-5: יובן זה עפ"י דברי רבנו הצמח צדק שענה לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים רבים על חולה מסוכן ח"ו: 'תחשוב טוב – יהיה טוב'... ונראה לבאר בכוונת הדברים... ביטחון הוא **עבודה ויגיעה בנפשו** והיא מביאה את חסדי ה' הבאים כתוצאה מעבודת ויגיעת האדם לבטוח בה: על ידי שהאדם סומך באמת ובעומק נשמתו רק על הקב"ה לבד, עד שאינו דואג כלל, הרי התעוררות זו גופא פועלת שהקב"ה מתנהג עמו באופן זה שמטיב עמו – גם אם לולי זאת אינו ראוי.

[עדיין צריך לעיין: איך יכול אדם להיות בטוח שיהיה טוב והרי יש בעולם כאב וצרות נראים ונגלים? אולי צריך לומר, שהכאב הוא חריג ביחס לרוב הנהגתו של הקב"ה שהיא בדרך טוב וחסד. יעשה אדם חשבון בחייו ויראה שהטוב והחסד הוא כפול ומכופל מהקשיים. לכן הנטייה הבסיסית צריכה להיות, בחזקה שהקב"ה יעשה טוב וחסד ולא להיפך.

עוד צריך לעיין: ואם אדם בטח באופן אמיתי שיהיה טוב ולבסוף קרה אחרת ח"ו? זכורני שראיתי שיחה מהרבי, שיש הבדל בין לפני ואחרי: לפני צריכים להיות בטוחים שיהיה טוב. אבל אם חס ושלום קרה להיפך, כאן צריך להתמלא באמונה שהקבה יודע מה עושה וזה הדבר הנכון. (וגם בזה גופא כנ"ל, הוא דבר חריג ולא הרגיל, ולכן לכתחילה צריך להיות בביטחון שיהיה טוב נראה ונגלה).

מה מסקנת הדברים הלכה למעשה? ישנו מכתב מופלא בו כותב הרבי כי הדרך היהודית היא הפוכה מדרך העולם. העולם ממתין שיהיה טוב ואז שמח ומחייך ואילו אצל יהודים עובדים הדברים באופן של 'לכתחילה אריבער': **קודם מחייכים וזה גופא גורם שיהיה טוב**.

אגרות קודש טז עמוד רנב: בטח שמע פתגם אדמו"ר מהר"ש שהעולם אומר שכשאי אפשר ללכת מלמטה הולכים מלמעלה, ואני אומר שמלכתחילה צריך ללכת מלמעלה. והוא הדין כאן: אע"פ שלכאורה צריך לחכות עם השמחה הגלויה עד שיוטב מצב הבריאות בפועל, הנה יש מקום לומר ע"פ נוסח הנ"ל **להקדים השמחה על הטבת הבריאות אף שלע"ע אינה בגלוי וזה עצמו ימהר העניין**.

אנו מתקרבים לחודש אדר ונסיים בסיפור מופלא (רבים השיב מעוון א/96): בצפון הארץ גר יהודי צרפתי בשם יהודה בן שושן ונולדה לו בת יחידה אחרי כעשר שנות נישואין בזכות ברכה של הרבי.

⁷ למה הדבר דומה? מספרים על חכם שדרש בבית הכנסת כי מי שבוטח בלב שלם שיזכה בהגרלת הלוטו – יזכה. אדם פשוט שמע ולקח את הדברים ברצינות. הוא עזב את העבודה, קנה כרטיס לוטו בהגרלה של מאה מיליון דולר והמתין לזכייה המובטחת. חלפו כמה שבועות והוא לא זכה בהגרלה. במקום זה, באה לביתו עניות ודלות של מובטל מעבודתו.

חזר היהודי לאותו חכם והתלונן שההבטחה לא קיומה. שאל החכם האם בטח בה' בלב שלם שיזכה? כן, בלב שלם". אמר החכם כך: "בטוח אצלי שהכרטיס יזכה בהגרלה הקרובה, ואני כל כך בטוח שברצוני להציע עסקה: אקנה ממך את הכרטיס בחמישים מיליון דולר במזומן. היהודי חשב רגע וההצעה מצאה חן בעיניו: מוטב חמישים ביד, ממאה באוויר..."

אמר החכם: לכן לא זכית בהגרלה, כי אינך בוטח באמת שתזכה. אילו היית בטוח בכך כמו שמחר תזרח השמש ברקיע, לא היית מוכר פרס של מאה מיליון בחמישים מיליון...

בגיל עשר החלה הילדה להתלונן על כאבי ראש ואחרי סידרת בדיקות גילו שיש לה ל"ע גידול ממאיר במוח. העצה היחידה הייתה לטוס לבוסטון ושם לשקול ניתוח.

כשהגיעו לשם, הציעו הרופאים שתי אפשרויות: ניתוח - שהם אינם יכולים להבטיח שתתעורר ממנו או להשאיר אותה כך והיא תוכל לשרוד חצי שנה. האבא נשבר לחלוטין ואולם אשתו עודדה אותו לנסוע לניו יורק, מרחק שעתיים מבוסטון, ולהתייעץ עם הרבי שבירך אותם בזמנו להולדת הילדה.

הוא נסע לניו יורק ונכנס ליחידות ופרץ בבכי נורא. בקושי הצליח להוציא מילה מהפה ולספר על הצרה שלהם. הרבי הביט בו ואמר "משנכנס אדר מרבים בשמחה ואתה בא לעשות ההיפך?! מי הרשה לך להכניס עצבות לתוך החדר שלי?" האבא חשב שהרבי מתבדח והחל לצעוק 'זה החיים של הבת שלי', אך הרבי השיב בתקיפות: "וככה תציל את הבת שלך ע"י שתכניס עצבות לתוך החדר בחודש אדר?!"

האבא אמר שהוא מוכן להיות בשמחה, אבל איך אפשר? הרבי ענה: "אדר זה חודש של שמחה בגלל ונהפוך הוא", ואז הפך את שתי ידיו מצד ימין לצד שמאל ואמר: "מתהפך, הכל מתהפך".

האבא יצא החוצה ופתאום נזכר שהוא שכח לקבל מהרבי תשובה מה לעשות עם הניתוח? הוא ביקש מהמזכיר להיכנס שוב, אבל המזכיר סירב משום התור הארוך והציע לו לכתוב פתק והוא יכניס זאת לרבי. האישה התיישב וכתב והרבי השיב דרך המזכיר כי כבר ענה לו ביחידות. אולם האבא התעקש שהוא רוצה תשובה ברורה מה לעשות.

הרבי ענה ש'אם דווקא שואל, אז שיתיעץ עם רופא שלישי'. למעשה, מאוחר יותר הבין את המשמעות החמורה של הדברים. רופא שלישי ייעץ לעשות את הניתוח וכאשר פתחו את הראש, גילו נס: הגידול לא היה כמו שחשבו, אבל לניתוח עצמו היה מחיר כבד והילדה לא חזרה לדבר.

בפסח הם שהו אצל בן משפחה בפלטבוש ובסעודת משיח הלכו להתוועדות אצל הרבי. באחת ההפסקות בין השיחות הרבי קרא לו ונתן שתי חתיכות מצה ואמר כך: "המצה היא מאכל של רפואה ומאכל של אמונה. חתיכה אחת תיתן לבת שלך שיהיה לה רפואה וחתיכה אחת תיקח לעצמך שתהיה לך אמונה. הבת שלך אינה צריכה לסבול מכך שחסר לך אמונה".

אחר כך בעת חלוקת הכוס של ברכה הוסיף הרבי: "הסדר הוא, קודם חודש ניסן שהוא חודש של אמונה ואחר כך חודש אייר שהוא חודש של רפואה, אבל כאן יכול להיות ונהפוך הוא, והרפואה של הבת לא תחכה עד שתהיה לך אמונה, אלא קודם היא תהיה בריאה ואחר כך תבוא האמונה שלך...". מיותר לציין כי מאותו ערב נעלמו לחלוטין כל קשיי הזיכרון והדיבור של הבת.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**